

Zimbabwe: rechtssysteem in verval

.....
Hans Gaasbeek

Vicevoorzitter Advocaten Zonder Grenzen
 Nederland

Nog altijd verdwijnen in Zimbabwe vele mensen, en sommigen worden vermoord teruggevonden. De Zimbabwe Lawyers For Human Rights (ZLHR), die ons vorig jaar om steun verzocht, krijgt voor haar strijd tegen ondermeer deze mensenrechtenschendingen veel lof van de gesprekspartners van onze delegatie. Deze delegatie, die van 23 oktober tot 3 november jl. Zimbabwe bezocht, bestond uit Advocaten Zonder Grenzen Nederland, Bar Human Rights Commission (de mensenrechtentak van de balie van Engeland en Wales), Avocats sans Frontières België en de Commonwealth Lawyers Association. Doel was onderzoek van de moeilijke situatie waarin niet alleen advocaten, maar ook rechters en officieren van justitie, functioneren.

De ZLHR-advocaten vormen het laatste – onderbezette – onafhankelijke bolwerk. Het is voor hen erg moeilijk vervolging te entameren. Zij worden constant en in toenemende mate ernstig bedreigd, gearresteerd zonder enige grond, mishandeld of op andere wijze lastiggevallen, wanneer zij proberen hun cliënten bij te staan. (Zie ook de publicaties van Advocaten voor Advocaten in dit blad.)

De gepensioneerde Supreme Court rechter Ahmed Ebrahim en zijn collega Anthony Gubbay – door het regime tot ontslag gedwongen – vertellen hoe de overheid rechters probeert te dwingen tot haar welgevallige uitspraken. Bovendien doet diezelfde overheid voortdurend grote giften aan de slecht betaalde rechters, in de vorm van boerderijen, stukken grond, auto's en aggregaten, waardoor veel rechters gecompromiteerd raken. Journalist Jan Raath heeft het tegenover ons over 'een enorm rijk van patronage, gecultiveerd door president Mugabe'.

Ook geen juridische boeken

In Zimbabwe spraken we ook uitgebreid met advocaat Matinenga, thans minister van parlementaire en grondwetszaken, voor wie we vorig jaar de vrijlating uit detentie vroegen aan de autoriteiten. Dat staat in schril contrast met het feit dat enkele dagen na ons bezoek aan zijn kantoor de advocaat Mordecai Mahlangu korte tijd wordt opgepakt. En tijdens ons verblijf worden de directeur en een medewerker van Nango, een koepelorganisatie van ngo's, gearresteerd wegens het zonder voorafgaande toestemming van de politie bijwonen van een politieke bijeenkomst, terwijl het een gewoon ngo-overleg betrof. Tegelijk legde premier Morgan Tsvangirai zelf ons team uit waarom zijn partij zich tijdelijk terugtrok uit de regering:

Op bezoek bij Tsvangirai

'Door de vele mensenrechtenschendingen tegen mensen van onze partij [Movement for Democratic Change, red.], moesten wij een signaal geven dat samen regeren met de partij van Mugabe op deze manier onmogelijk is. Zijn partij heeft de leiding in handen van het leger, van de top van politie en justitie, van de veiligheidsdiensten en van de gewapende militia'. Tsvangirai is premier maar nog tijdens de korte periode dat wij het land bezochten werd de VN-rapporteur voor marteling, uitgenodigd door Tsvangirai, de toegang tot het land ontzegd.

Professor Geoffrey Feltoe en Emmanuel Magade, decaan van de rechtenfaculteit, vertelden hoe het recht en het hele juridische systeem steeds verder in verval raken. Het tijdschrift van de rechtenfaculteit en het studentenblad worden om financiële redenen niet langer uitgegeven. Drukwerk is onbetaalbaar geworden, waardoor er ook een groot gebrek is ontstaan aan goede Engelstalige juridische boeken.

Ook de situatie in de gevangenissen is onaanvaardbaar,

zeggen zowel de ZLHR-advocaten als de rechters. Vorig jaar overleed door hongersnood en cholera meer dan twintig procent van de gedetineerden. En nog zijn overbevolking, ondervoeding en abominabele hygiëne aan de orde van de dag. Frances Lovemore, de moedige arts van de Counseling Services Unit (hulporganisatie voor slachtoffers van marteling): 'Mensen komen soms kruipend de rechtszaal binnen of gaan van hun stokje. Regelmatig moet de rechter de zitting dan verplaatsen naar het ziekenhuis.'

En dan vragen ook nog eens civiele zaken de aandacht. Zo worden in Zimbabwe nog steeds zonder enige vorm van proces boerderijen afgenomen. De Zimbabwaanse regering heeft een uitspraak in haar nadeel van het Tribunaal van de Southern African Development Community (SADC, een internationaal hof) naast zich neergelegd. Politie en leger gaan gewoon door met deze praktijk.

• Het officiële rapport zal januari 2010 gepubliceerd worden.